

тивні форми у підсумку знаходять вияв у таких якостях права, як його якість, доступність та ефективність.

Прийняття так званого «закона про закони» мало б певний позитивний вплив у плані стандартизації процедур правотворчого процесу, виділення загального (спільних правил створення нормативно-правових актів) та одиничного – тобто такого, що властиве окремим видам НПА. Проте абсолютизація значення цього закону не вбачається доцільною, оскільки, як завжди, відправною точкою його ефективності стане фактичний зміст приписів, а не проста наявність у системі законодавства.

Підтримується позиція щодо відходу у нормопроектній діяльності від суто формально-юридичних методів та ширше застосування методики вирішення проблем із обґрунтуванням позитивного соціального ефекту прийняття певної норми та ризиків, пов'язаних з її дією.

Також наводяться аргументи на користь широкого застосування інструментів електронної демократії та модернізації їх механізмів і нормативної основи функціонування з метою забезпечення участі громадянського суспільства у правотворчості, що спрямоване на підвищення залученості широких верств населення до державно-правових процесів із поступовим зростанням довіри до них.

1.7. РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ

«ВИЯВЛЕННЯ», «РОЗКРИТТЯ» ТА «РОЗСЛІДУВАННЯ» ЗЛОЧИНУ В КОНТЕКСТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО^{©©}

У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року за № 287/2015 наголошується на необхідності створення Державного бюро розслідувань України як державного правоохоронного органу, відповідального за проведення кримінальних розслідувань. Втім, сучасний слідчий діє й в інших самостійних напрямках правоохоронної діяльності, адже з розслідуванням злочину тісно пов'язана діяльність з його виявлення та розкриття. Тому, виходячи з сучасних реалій реформування правоохоронних органів, зміст понять «виявлення», «розкриття» та «розслідування» злочинів потрібно розмежовувати в контексті діяльності слідчого як одного з основних суб'єктів доказування у кримінальному провадженні.

Доказування в кримінальному процесі має за мету встановлення об'єктивної істини, якої можна досягти лише в результаті усебічного й усестороннього дослі-

[©] *Щербак Ірина Анатоліївна*, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

[©] *Самойленко Олена Анатоліївна*, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики Національного Університету «Одеська юридична академія».

дження отриманих доказів з обов'язковим дотриманням вимог законів і правил логіки¹⁹⁹. Тому в наукових колах процесуалістів затвердилася думка про доказування як специфічний вид пізнання²⁰⁰. Втім, характеризуючи співвідношення понять доказування та пізнання, В. С. Джатієв зазначав, що це різні види раціональної діяльності. Пізнання – це діяльність «для себе», а доказування – «для адресата». Метою пізнання є отримання знання, а метою доказування – переконання адресата у будь-чому²⁰¹. Тому не треба вважати, що пізнання й доказування у кримінальній справі є тотожними поняттями²⁰². На цих підставах О. В. Юнацький вважає пізнання лише частиною кримінально-процесуального доказування²⁰³.

З іншого боку, традиційно в доказуванні як процесі виділяються такі етапи: збирання (формування), дослідження (перевірка), оцінка та використання доказів. При цьому процесуалісти продовжують наголошувати на тому, що процес доказування – це єдиний та нерозривний процес пізнання, в якому зазначені етапи постійно повторюються²⁰⁴.

Дійсно, злочин виступає об'єктом пізнання слідчого²⁰⁵. У цьому сенсі діяльність із розслідування злочину, по суті, не відрізняється від звичайного пізнавального процесу. Пізнання об'єкта провадиться шляхом діяльності і через діяльність – практичну і теоретичну²⁰⁶. В цьому сенсі акцентуємо, що й процес доказування поєднує в собі дві взаємопов'язані складові – пізнавальну (розумову) та практичну (процесуальну). Доказування як пізнавальна діяльність підпорядкована законам логіки, як процесуальна діяльність – нормам кримінального процесуального права.

Перша складова реалізується за допомогою системи пізнавальних засобів: 1) чуттєвого спостереження; 2) повсякденної практики; 3) експерименту; 4) моделі; 5) математичного апарату; 6) методологічної основи²⁰⁷. На думку Р. С. Белкіна, В. І. Гончаренка, В. В. Тищенка та інших криміналістів у розслідуванні можуть використовуватися всі названі засоби, включаючи логіко-математичний апарат²⁰⁸.

¹⁹⁹ Кримінальний процес України: підручник / за ред. Ю. М. Грошевого та В. М. Хотенця. Х.: Право, 2000. С. 139.

²⁰⁰ Белкин Р. С. Собрание, исследование и оценка доказательств: сущность и методы. М.: Наука, 1966. 295 с.; Шейфер С. А. Собрание доказательств в советском уголовном процессе. Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1986. 171 с.; Кокорев Л. Д., Кузнецов Н. П. Уголовный процесс: доказательства и доказывание. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1995. 268 с.

²⁰¹ Джатиев В. С. Общая методология и современные проблемы обвинения и защиты по уголовным делам: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Владикавказ, 1995. С. 5.

²⁰² Рыжаков А. П. Уголовно-процессуальное доказывание: понятие и средства. М.: Филінь, 1997. С. 22–23.

²⁰³ Юнацький О. В. Криміналістичне моделювання пізнавальної діяльності слідчого: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя, 2004. С. 14.

²⁰⁴ Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая / под ред. Н. В. Жогина. М.: Юрид. лит., 1966. С. 298.

²⁰⁵ Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2008. С. 74.

²⁰⁶ Аверьянов А. Н. Системное познание мира. М.: Политиздат, 1985. С. 213–214; Симонян Е. А. Единство теории и практики: философский анализ. М.: Наука, 1980. С. 105.

²⁰⁷ Проблема связей и отношений в материалистической диалектике / ответ. ред. В. С. Тюттин. М.: Наука, 1990. С. 177.

²⁰⁸ Белкин Р. С. Курс криминалистики: учеб. пособие для вузов. 3-е изд., дополненное. М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. С. 232–236; Гончаренко В. И. Использование данных естественных и технических наук в уголов-

Поглиблена теоретична розробка пізнавальних засобів знайшла відображення у криміналістичних методиках розслідування злочинів, адже саме криміналістична наука синтезує теорію та практику діяльності з розслідування злочинів. У цьому сенсі В. А. Журавель пише, що криміналістична методика як система знань і самостійний розділ криміналістики має вдосконалюватися через узагальнення та теоретичне пояснення накопиченого емпіричного матеріалу і пізнання наукових фактів, що належать до сфери як учинення злочинів, так і їх розкриття, розслідування та попередження²⁰⁹. З огляду на це ми будемо використовувати положення криміналістичної науки як базові під час розмежування понять «виявлення», «розкриття» та «розслідування» злочинів.

Друга складова реалізується шляхом допустимого законом поєднання вищевказаних засобів, яке приводить до того, що процес збирання й дослідження доказів не відокремлюються від оцінки отриманої інформації, а сама оцінка доказів лише призводить до встановлення об'єктивної дійсності події, що є об'єктом пізнання слідчого. І саме в результаті процесуального доказування посадові особи, що проводять пізнавальну діяльність у кримінальному процесі, перетворюють «факти в собі» у «факти для усіх»²¹⁰.

Тож, процес кримінально-процесуального доказування наповнює змістом саме пізнавальна діяльність слідчого, яка спрямована на встановлення обставин певної події на основі застосування положень матеріального та процесуального права за допомогою розроблених криміналістичною наукою спеціальних засобів, методів та прийомів. Тому розмежувати процеси виявлення, розкриття та розслідування злочину в аспекті діяльності слідчого можна, зважаючи на притаманні такій діяльності засоби та методи, враховуючи при цьому визначений законом порядок кримінального провадження загалом.

В етимологічному сенсі термін «виявити» означає «показувати, робити явним, помітним для інших»²¹¹. В юридичних науках виявлення злочину полягає у встановленні дії або бездіяльності, яка кримінальним законодавством кваліфікується як злочин²¹².

У теорії оперативно-розшукової діяльності виявлення традиційно розуміється як процес, що передує розслідуванню оскільки згідно з ч. 3 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у разі виявлення ознак злочину оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний

ном судопроизводстве. К.: Вища школа, 1980. С. 75; Селиванов Н. А. Математические методы в собирании и исследовании доказательств. М.: Юрид. лит., 1974. 120 с.; Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. С. 91.

²⁰⁹ Журавель В. А. Сучасні концепції формування окремих криміналістичних методик розслідування злочинів. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. Вип. 2(49). С. 177, 178.

²¹⁰ Копнин П. В. Дialeктика, логика, наука. М.: Наука, 1973. С. 166.

²¹¹ Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/vyjavljaty>

²¹² Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондратова. К.: МАУП, 2004. С. 51.

невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України (далі КК), до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК. Саме тому основні засоби та пошукові процедури, які застосовують у процесі виявлення злочинів, вивчають у курсі оперативно-розшукової діяльності.

Однак, у ч. 1 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) регламентується обов'язок слідчого розпочати розслідування після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Природа походження такого джерела зумовлює й сам процес виявлення злочину в контексті пізнавальної діяльності слідчого. Деталізуємо це твердження.

По-перше, слідчий може виявити відомості про вчинення конкретного кримінального правопорушення під час досудового розслідування в іншому кримінальному провадженні. Розслідування злочину з позиції криміналістичної науки можна уявити як послідовне або паралельне рішення слідчим ряду локальних задач, які в своїй системі забезпечують розкриття злочину та всебічне, повне й об'єктивне дослідження обставин, що входять у предмет доказування у кримінальному провадженні²¹³. Визначення змісту типової слідчої ситуації конкретного виду злочину, оцінка предмета доказування у справі дають можливість сформулювати відповідне тактичне завдання розслідування щодо виявлення інших епізодів злочинної діяльності та відповідно обрати криміналістичні засоби його розв'язання.

По-друге, слідчий, фактично здійснюючи організаційні заходи та огляд місця події при отриманні матеріалів, зібраних співробітниками оперативних підрозділів, конкретизує інформацію оперативно-розшукового характеру та виявляє інші обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Адже саме слідчий вносить відповідні виявлені ним відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі ЄРДР), тим самим розпочинаючи досудове розслідування. Нагадаємо також, що сьогодні за детективами Національного корупційного бюро України офіційно визнаються повноваження як слідчого, так і працівника оперативного підрозділу, тому останні одночасно діють з метою виявлення та розслідування злочинів.

По-третє, відповідно ст. 40 КПК слідчий наділений повноваженнями проводити негласні слідчі (розшукові) дії, які по суті мають характер пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що проводяться оперативними підрозділами в цілях виявлення злочину. Ця форма виявлення злочину також зумов-

²¹³ Баев О. Я. О методических основах расследования насильственных преступлений. Актуальные вопросы уголовного права, процесса и криминалистики: сб. науч. тр. / Калинингр. ун-т. Калининград, 1998. С. 74.

лена характером вхідних даних про злочин. Так, якщо джерелом інформації про вчинене кримінальне правопорушення є подана заява або повідомлення, то обов'язок слідчого (прокурора) вчинити протягом 24 годин процесуальну дію, яка полягає у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, не вимагає оцінки такої заяви (повідомлення) на предмет наявності ознак складу злочину. Наведене підтверджується імперативними положеннями ч. 4 ст. 214 КПК, згідно з якою відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається²¹⁴. За умови, якщо в заяві або повідомленні не містяться достатньо об'єктивні відомості навіть для попередньої констатації наявності або відсутності ознак складу злочину, перед слідчим вже під час проведення досудового розслідування постає свого роду пошукове за характером завдання – виявлення інформації про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. В цьому контексті не можна опускати питання взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, оскільки основні засоби та пошукові процедури, які застосовують у процесі виявлення злочинів оперативним підрозділом, втілюються під час розслідування у вигляді негласних слідчих (розшукових) дій. Останні по суті співпадають із оперативно-розшуковими заходами, оскільки і перші, й другі мають однаковий процесуальний порядок їх проведення та фіксації.

Тож, виявлення злочину повною мірою покладається на слідчого під час здійснення ним досудового розслідування. Адже виявлення злочину має наслідком внесення слідчим відомостей до ЄРДР, зокрема щодо: 1) реєстрації кримінального правопорушення певної попередньої правової кваліфікації; 2) здійснення повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, при цьому злочинній дії або бездіяльності надається відповідна кримінально-правова оцінка (подія кваліфікується як певне кримінальне правопорушення або ж змінюється попередня правова кваліфікація події).

Розкриття злочину на відміну від виявлення злочину прямо не зазначається як завдання оперативно-розшукової або слідчої діяльності. У чинній редакції Законів України «Про оперативно-розшукову діяльність» та «Про Національну поліцію»²¹⁵ взагалі не йдеться про термін «розкриття злочинів». У 2012 році також втратив свою чинність Наказ МВС України від 24 вересня 2010 року № 456 «Про затвердження Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України»²¹⁶, який регламентував обов'язок оперативних підроз-

²¹⁴ Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування» (станом на 12.01.2017 р.). URL: http://protokol.com.ua/ua/vssu_uzagalnennya_pro_praktiku_rozglyadu_skladu_na_rishennya_dii_chi_bezdiyalnist_organiv_dosudovogo_rozsliduvannya/

²¹⁵ Про національну поліцію: Закон України від 2.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

²¹⁶ Про визнання таким, що втратив чинність, наказу МВС України від 24 вересня 2010 року № 456: Наказ МВС України від 30.11.2012 р. за № 1102. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2138-12>

ділів розкривати злочин. Однак, більшість спеціалістів теорії оперативно-розшукової діяльності сьогодні продовжують використовувати вказаний термін, зводячи розкриття злочину як до встановлення підозрюваного, так і до виявлення самого факту вчинення кримінального правопорушення²¹⁷.

Слово «розкриття» завжди мало лексико-семантичний зв'язок зі словом «невизначеність». Останнє розуміється як типова властивість практичних задач системного аналізу²¹⁸. Оперативно-розшукова діяльність апріорі характеризується інформаційною невизначеністю про подію злочину та осіб, причетних до його вчинення. Вважаємо саме тому науковці в теорії оперативно-розшукової діяльності не відмовилися від використання терміна «розкриття злочину». Виявити і розкрити злочин означає встановити, виявити за допомогою оперативно-розшукових сил, засобів та методів ймовірність підготовки до злочину, вчинення злочину або вчинених раніше злочинів, що старанно маскуються, зберігаються в таємниці і тому залишаються невідомими для правоохоронних органів і громадян²¹⁹.

Акцентуємо, що з внесенням відомостей до ЄРДР про кримінальне правопорушення будь-які оперативно-розшукові заходи припиняються, оперативно-розшукова справа закривається з підстави, визначеної п. 4 ч. 1 ст. 9-2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», тому з цього моменту, з одного боку, злочин для оперативного підрозділу вважається виявленим та розкритим, з іншого – виявлення та розкриття злочину одразу стає «прерогативою» слідчого.

Розкриття злочину в теорії кримінального процесу близьке за змістом до кінцевого результату діяльності органів слідства, прокуратури та суду щодо всебічного, повного й об'єктивного дослідження всіх обставин вчинення злочину. Але момент, з якого злочин вважатиметься розкритим, як до прийняття у 2012 році КПК України, так і після, залишається спірним.

Діяльність із розкриття злочину здійснюється у формі доказування і спрямована на встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальній справі²²⁰. Тому пріоритетною була науково-теоретична думка процесуалістів, що розкритим вважається злочин, щодо якого було закінчено кримінальне провадження і по справі прийнято та набуло законної сили одне з судових рішень із нереабілітуючих підстав (обвинувальний вирок, ухвала про застосування примусових заходів тощо)²²¹.

²¹⁷ Сервецький І. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». К.: Парламентське вид-во, 2000. 208 с.; Основи оперативно-розшукової діяльності: навч. посіб. / С. В. Албул, С. В. Андрусенко, Р. В. Мукоїда, Д. О. Ноздрін; за заг. ред. С. В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2016. 270 с.

²¹⁸ Конспект лекцій з дисципліни «Основи теорії систем і системного аналізу» (для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності «Менеджмент») / укл.: О. Г. Водолазська, Н. В. Водолазська. Краматорськ: ДДМА, 2003. 75 с.

²¹⁹ Сервецький І. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». К.: Парламентське вид-во, 2000. С. 12.

²²⁰ Юркова Г. В. Реалізація завдань швидкого і повного розкриття злочину в досудових стадіях: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2003. С. 14.

²²¹ Тіщенко В. В. Вибрані праці. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 386.

З іншої прикладної позиції, згідно з абз. 1 п. 1 розділу 7 Положення про порядок ведення ЄРДР (далі Порядок), дані про розкриття кримінальних правопорушень визначаються за остаточними результатами досудового розслідування у кримінальному провадженні²²². В абз. 2 п. 1 розділу 7 Порядку розкритим вважається кримінальне правопорушення, за результатами досудового розслідування якого прийнято одне з таких рішень:

- прокурором затверджено або складено обвинувальний акт та передано його до суду відповідно до ст. 291 КПК України;
- прокурором затверджено або складено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та передано його до суду відповідно до ст. 292 КПК України;
- прокурором складено клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності та направлено його до суду відповідно до ст. 287 КПК України;
- прокурором прийнято рішення про закриття кримінального провадження на підставі п. 5 частини першої ст. 284 КПК України;
- прокурором прийнято рішення про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного на підставі пунктів 7, 9 частини першої ст. 284 КПК України.

Але водночас у п. 3 розділу 7 цього ж Порядку міститься досить спірна норма, зокрема зазначено, що «з метою контролю за процесом розкриття кримінальних правопорушень та вжиття відповідних заходів використовуються дані про кримінальні правопорушення, за якими особам оголошено підозру». До числа розкритих кримінальних правопорушень включаються ті, щодо яких у звітному періоді до ЄРДР внесено відомості про фактичне оголошення підозри особі, яка вчинила це правопорушення». Зазвичай фактично нерозкритим вважається правопорушення, провадження в якому вперше зупинено на підставі пунктів 2, 3 ст. 280 КПК України (підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме, виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва) у звітному періоді (тобто станом до 1 січня кожного року, починаючи з 2013 року) або про яке до ЄРДР не внесено відомості про прийняття у ньому рішення при умові, якщо з моменту його реєстрації пройшло більше двох місяців.

Тож, теорія та практика кримінально-процесуальної діяльності у питанні визначення злочину розкритим не збігається. В теорії кримінального процесу розкриття злочину є встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню. У практичній діяльності органів досудового слідства ключовим моментом розкриття є процесуальне рішення щодо визначення особи злочинця – оголошення підозри (як і раніше згідно з п. 26 Інструкції про єдиний облік злочинів, що втратила сього-

²²² Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: Наказ ГПУ від 06.04.2016 р. № 139. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>

дні чинність, – представлення статистичної картки про особу, яка вчинила злочин (форми), що паралельно сприяє завищенню дійсних показників ефективності діяльності слідчих підрозділів. Підсумовуємо, що з процесуальної точки зору для слідчого розкрити злочин під час розслідування значить визначити особу злочинця та оголосити їй підозру.

У теорії криміналістики розкриття та розслідування злочину уявляється єдиним процесом, спрямованим на збирання, дослідження та використання доказів. Діяльність із розслідування злочинів означає специфічний вид соціальної практики, що полягає в пізнанні подій протиправного характеру за допомогою відповідних закону засобів і прийомів, включно з їх примусовою реалізацією у випадку чинення протидії²²³. Основу комплексу пізнавальних засобів складають слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукові заходи, що проводяться за дорученням слідчого. Деталізуючи процес розслідування злочинів як специфічну практичну діяльність уповноважених державою осіб варто говорити про застосування засобів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики, криміналістичних методів розслідування певних груп, видів злочинів. Адже саме їх обрання як пізнавальних засобів має ситуаційний характер, їх підготовка та проведення проводиться з урахуванням обставин події, особи потерпілого, злочинця, слідчої ситуації.

Свого часу була спроба окремих криміналістів (Л. Я. Драпкін, І. Ф. Герасимов, І. Р. Іскандеров) створити самостійне криміналістичне вчення щодо загальної теорії розкриття злочинів. Зміст цієї теорії повинен був включати основи подолання проблемних ситуацій у розслідуванні, евристичний процес побудови і перевірки версій, логіко-інформаційні етапи розкриття злочину²²⁴. Втім Р. С. Белкін розкритикував таке бачення. Як зазначив науковець, у подібній самостійній теорії просто немає необхідності, оскільки її предмет – це зміст криміналістики²²⁵.

З позицій наукового значення діяльності з розкриття злочину писав Н. І. Хлопін, розглядаючи узагальнення та аналіз діяльності з розкриття злочинів основою для розроблення криміналістичної методики розслідування злочинів²²⁶. На думку автора – це вивчення злочинних навичок і прийомів, що використовуються при вчиненні дій та способів виявлення прихованих ознак злочину; теоретичні засади характеристики злочинів з урахуванням їх типізації, що дозволяє досліджувати закономірності тих або інших методичних рекомендацій для вивчення фактичної інформації шляхом перевірки слідчих версій, аналізу слідчих ситуацій, що обумов-

²²³ Кузмічов В. С., Черноус Ю. М. Розслідування злочинів: Міжнародне і національне законодавство. Теорія і практика: навчальний посібник. К.: КНТ, 2008. С. 147.

²²⁴ Драпкін Л. Я. Проблемы общей теории раскрытия преступлений и криминалистическая тактика. Теоретические проблемы криминалистической тактики. Свердловск, 1981. С. 31–39.

²²⁵ Белкин Р. С. Курс криминалистики: В 3 т. М.: Юристъ, 1997. Т. 2.: Система частных криминалистических теорий и тенденции ее развития. С. 16–17.

²²⁶ Хлопин Н. И. Теоретические проблемы методики расследования преступлений. Современные проблемы расследования и предупреждения преступлений: сб. науч. тр. М.: ВЮЗИ, 1987. С. 12.

лює вибір шляху та методу розслідування. Тут має важливе значення загально-теоретичне значення дослідження криміналістичного аспекту проблем наукової організації праці і насамперед конкретної діяльності органу розслідування на різних етапах провадження слідства²²⁷. Тож, по суті, терміни «розкриття» та «розслідування» злочину утворюють синонімічний ряд. За такої умови виникає питання про доцільність застосування поняття «розкриття».

З цього приводу В. В. Тищенко справедливо наголошує, що в теоретичних та науково-прикладних дослідження криміналістики не тільки допустимо, а й доцільно використовувати поняття розкриття злочину, що складається з характеристики інформаційно-пізнавальних і технологічних процесів, методів і засобів їх реалізації в процесі розслідування з метою встановлення всіх обставин кримінального правопорушення та причетних до нього осіб²²⁸. З цих позицій розкриття не може бути відокремленим від розслідування, воно наповнює останнє змістом, конкретними засобами, що проводяться з певною тактичною метою.

У цьому контексті вбачається практичний сенс у думках В. М. Мешкова та В. Л. Попова, які зазначали, що у розробці всіх рекомендацій, як криміналістичних, так і оперативно-розшукових, повинен бути встановлений постулат про те, що діяльність з виявлення, розкриття, розслідування злочинів є єдиною та неподільною²²⁹. У своїй роботі з проблем оперативно-розшукової тактики вони наголошують на тому, що немає і не може бути різних стадій розкриття злочину. Ними пропонується розглядати діяльність оперативного співробітника і слідчого як єдине ціле. Уявляється, що в Україні саме такий зміст досудового слідства сьогодні реалізується за задумом законодавця.

Отже, можна зробити висновок, що одним із об'єктів, який досліджує криміналістика, є безпосередньо діяльність із розслідування злочину, яка з погляду застосування розроблених криміналістичною наукою спеціальних засобів, методів пошуку, збирання, дослідження та використання доказів є пізнавальним процесом. Основою вибору конкретних засобів пізнавальної діяльності слідчого виступають тактичні завдання розслідування. Термін «виявлення злочину» в контексті пізнавальної діяльності слідчого відображає окрему групу тактичних завдань розслідування щодо виявлення всієї сукупності епізодів злочинної діяльності, реалізації певних тактичних операцій та організації взаємодії з оперативними підрозділами. Термін «розкриття злочину» доцільно застосовувати в наукових розробках криміналістичної науки для підкреслення пізнавального характеру розслідування злочину, відображення кінцевих цілей розслідування, обумовлених предметом доказування у кримінальному провадженні.

²²⁷ Там же.

²²⁸ Тищенко В. В. Вибрані праці. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 387.

²²⁹ Мешков В. М., Попов В. Л. Оперативно-розсыскная тактика и особенности легализации полученной информации в ходе предварительного следствия: учебно-практическое пособие. М: Щит-М, 1999. С. 9.